

Lapinjärvi 20.5.2024

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite lausuntopyyntö dnro VN/34883/2023, STM122:00/2023

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) toteaa seuraavaa.

SAKL suhtautuu hyvin positiivisesti suunnitelmiin laajentaa ”Välitä viljelijästä” -projekti myös ammattikalastajiin. Voimassa olevan kalastuslain (379/2015) mukaan termi on nykyään *kaupallinen kalastaja*, joskin SAKL käyttää kaupallisen kalastajan rekisterin ryhmään I kuuluvasta kaupallisesta kalastajasta edelleen termiä *ammattikalastaja*. Ehdotetun laajennuksen myötä puhutaan jatkossa maatalousyrittäjien varhaisen tuen palveluista. Toiveena tietysti olisi, että palveluiden nimessä paremmin huomioitaisiin tuen laajentuminen myös ammattikalastajiin ja poronhoitajiin (esimerkiksi termillä ”Alkutuottajien varhaisen tuen palvelut”).

Valitettavasti vain 6,13 % kalastajista kuuluu työterveyshuoltoon (lähde Mela 11.12.2023) ja liittymisaste on viime vuosin laskenut, vaikka liittymistä on pyritty edistämään. Alhainen liittymisaste voi johtua monesta syystä, esimerkiksi viimeaikainen lasku uusista hyvinvointialueista ja siitä, että palvelut ovat kaukana. Palvelut eivät ehkä myöskään vastaa sitä mitä odotetaan ja työterveyspalveluiden tuottajilla on niukasti tietoa ja kokemusta kalastuksesta.

Kala-ala järjesti keväällä 2023 Kalafoorumi tapahtuman työhyvinvoinnista (<https://sakl.fi/kalafoorumi-9-10-3-naantalissa-paneutui-tyohyvinvointiin/>) ja vaikka tapahtuma ei kerännytkaan lukumääräisesti kovin paljon ammattikalastajia, herätti kuitenkin aihe hyvää ja vilkasta keskustelua. Vuosittaisissa kalastajaristeilyissä työhyvinvointi ja etenkin työturvallisuus on ollut esillä. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, ettei työhyvinvointi kala-alalla ja etenkin kalastusalalla ole ollut riittävästi esillä. Voi olla, että aihe tuntuu yrittäjistä edelleen kaukaiselta ja vaikealta.

Muutama nosto alan kehityksestä 2000-luvulla:

Kalastuselinkeino on Suomessa hyvin pieni (yhteensä noin 700 kaupallista kalastajaa meri- ja sisävesialueella, ryhmä 1), ja ammattikalastajat ovat hajallaan pitkin maata. Varsinaisia kalastajakeskittymiä/-yhteisöjä ei enää ole. Lähellä olevaa juttukaveria ei välttämättä ole, vaikka sosiaalinen media ja puhelin osittain korvaavat puutteen.

Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa. Yrittäjä luonnon ehdoilla.

2000-luku (oikeastaan 1995 EU-jäsenyydestä alkaen) on tuonut suuria muutoksia. EU-lainsäädäntö valvontasäädöksinen ja byrokraattisine vaatimuksineen on muuttanut merkittävästi kalastuselinkeinoon luonnetta. Tulossa on myös uusia valvontasäädöksiä, joiden perusteella jokaista kalastusalaista seurataan, eli ”isovelji seuraa”-ilmiö on täydellä voimalla tulossa kalastukseen. Suuremmat alukset ovat jo pitkään olleet valvonnan piirissä ja raportointi on myös lisääntymässä. Aikaisemmin koetusta vapaasta ammatista on nyt tullut tiukasti säädelty ja valvottu.

Edellytykset harjoittaa ammattia/elinkeinoja voivat myös muuttua nopeasti. Kalastuskiintiöt voivat vaihdella vuosien välillä rajusti ja kalastuskieltoja voidaan tehdä lyhyellä varoitusajalla. Samoin kalastussäädökset voivat muuttua nopeasti ja pääsy kalastusvesille tai kalastusoikeuksien saanti voi vaikeutua tai estyä. Epävarmuus tulevasta, seuraavasta vuodesta tai jopa seuraavasta kuukaudesta tai viikosta, leimaa alan toimintaa. Tulevan suunnittelu on hyvin vaikeaa.

Kalastusalailla on myös useita niin kutsuttuja ”ilkeitä ongelmia”, joita ei yhteiskunnassa saada ratkaistua (tai edes välttämättä haluta saada ratkaistua). Tällaisia ovat erityisesti oikeus lohien kalastukseen sekä hylje- ja merimetso-ongelmat. Samat ongelmat pyörivät vuodesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen päättäjien pöydillä ilman varsinaista ratkaisua, ja tämä kuormittaa kalastajia. Uusi ilkeä ongelma on syntyneessä 2020- ja 2030-luvuilla, eli merituulivoima, joka vie kalastusalueita ja aiheuttaa vahinkoa kalakannoille.

Alan pienuus johtaa siihen, että alan poliittinen merkitys ja painoarvo on marginaalinen. Muut intressit ajavat ammattikalastuksen intressien yli. Tämä on näkynyt erityisesti 2010-luvulta alkaen, jolloin ympäristöhallinnon ja -järjestöjen rooli on vahvistunut sekä EU-tasolla että kansallisesti. Kalastuspolitiikka (sekä EU että kansallinen) on nykyään hyvin pitkälle alisteinen ympäristöpolitiikalle. Paine ammattikalastajia kohtaan on kasvanut, ja jopa harjoitetaan osittaista ajojahtia ammattikalastusta vastaan eräiden piirien taholta.

Toisaalta myös on paljon tavallisia kuluttajia, jotka haluavat edelleen kotimaista pyydettyä kalaa, ja moni ammattikalastaja kokee, että tämä on palkitseva ja antaa voimia jatkaa. Lisääntynyt suoramyynä on seuraus tästä. Kalan vähittäismarkkinoilla kaupan keskusliikkeet toimivat portinvartijoina, ja tämä vaikuttaa myös ammattikalastuksen toimintaedellytyksiin. Keskusliikkeiden toimet, esimerkiksi uudet hankintakanavat (tuonti) ja jopa boikotoinnit, voivat näkyä kielteisesti ammattikalastajan käytännössä toiminnassa hyvin nopeasti.

Kalastus on lähtökohtaisesti vaarallinen ala ja etenkin merellä/vesillä toimiessa on aina riskejä. Onnettomuuksia voi tapahtua, vakaviakin, ja onnettomuuksien jälkihoidossa on kalastuksessa parantamisen varaa. Vaikka tämän tyyppisiä tapahtumia onneksi on vähän ja erityistilanteita, näihin tilanteisiin tulisi alalla varautua paremmin.

Tanskassa julkaistiin vastikään raportti ”Psykosocialt arbejdsmiljø blandt danske fiskere” (linkki https://www.f-a.dk/wp-content/uploads/2024/01/Psykosocialt_arbejdsmilj_blandt_fiskere_ID36321695_web.pdf). Raportin tulokset pätevät SAKL:n näkemyksen mukaan myös hyvin pitkälle Suomen tilanteeseen. Raportin mukaan kalastajien työympäristöön kohdistuu paineita useista tekijöistä johtuen:

1. Kalastajat tuntevat henkistä painetta kalan puutteen vuoksi;
2. Turhautuminen liialliseen keskittymiseen pieniin asioihin ja byrokraattisiin sääntöihin ja määräyksiin;
3. Puuttuvat mahdollisuudet suunnitella työpäiväänsä;
4. Epäonnistumisen pelko on suurempi, koska kalastajia epäillään jatkuvasti huijaamisesta; ja

Ammattikalastaja palvelee kuluttajaa. Yrittäjä luonnon ehdoilla.

5. Leikkaukset ja kalastusalan kollegoiden väheneminen lisäävät psykologista painetta.

SAKL toivoo, että jatkossa työkykyneuvojien koulutuksessa ja opastuksessa myös huomioidaan ammattikalastajat ja kalastuselinkeinon toiminnan olosuhteet ja realiteetit. Liitto on valmis myös osallistumaan kyseisen koulutuksen järjestämiseen.

SAKL on myös valmis omalta osaltaan osallistumaan maatalousyrittäjien varhaisen tuen toimintamallin ja sitä ylläpitävän sidosryhmäverkoston ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

[Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry](http://www.sakl.fi)

Kim Jordas
toimitusjohtaja
kalastusneuvos